

เรื่องที่ 6

การรักษาระดับราคาข้าวเปลือกโดยสถาบันเกษตรกร

ในระยะนี้ไม่ว่าจะฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์ ท่านคงจะได้ยิน ได้เห็น และได้อ่านเรื่องเกี่ยวกับ “ปัญหาาราคาข้าวเปลือก” ขณะเดียวกันก็มีบุคคลหลายฝ่าย อาทิเช่น นักศึกษา นักวิชาการ และนักการเมือง กำลังจับจ้องมองดูการปฏิบัติงานของคณะกรรมการนโยบายและมาตรการข้าว หรือ กนข. อย่างระทึกใจ

ราคาข้าวเปลือกนับเป็นปัญหาสำคัญเรื่องหนึ่งที่รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจะต้องประสบและพยายามหาแนวทางแก้ไขทุกปี ทั้งนี้ก็เพราะว่าเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ทำนาโดยพิจารณาเนื้อที่ปลูกข้าวซึ่งมีถึงประมาณ 62 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 50 ของเนื้อที่ทำการเกษตรทั้งหมด ผลผลิตข้าวรวมในแต่ละปีมีประมาณ 19—20 ล้านตันข้าวเปลือก โดยแยกออกเป็นข้าวนาปีประมาณ 17 ล้านตันเศษ และข้าวนาปรังประมาณ 2 ล้านตันเศษ ขณะนี้กำลังเป็นช่องของปัญหาราคาข้าวเปลือก นาปีซึ่งข้าวเปลือกจะอุปทานเข้าตลาดพร้อม ๆ กันในปริมาณมากที่สุด ราวเดือนธันวาคม 2529 ถึง มกราคม 2530 ดังนั้น เรื่องราคาข้าวเปลือกคงจะยืดเยื้อต่อไปอีกระยะหนึ่ง

ปัญหาราคาข้าวเปลือกมีอิทธิพลแรงมาก เคยทำให้รัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ (คุณโกศล ไกรฤกษ์) ต้องออกจากตำแหน่งไปแล้ว สามารถทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลคลอนแคลนได้ (เมื่อชาวนาเดินทางมาพักแรมที่หน้าทำเนียบรัฐบาล) หรือแม้แต่ความเสื่อมศรัทธาของประชาชนต่อพรรคการเมืองร่วมรัฐบาล

คณะรัฐบาลมีได้หนึ่งนอนใจต่อปัญหาราคาข้าวเปลือก ขณะเดียวกันก็ได้พยายามหาแนวทางแก้ปัญหานี้มาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากนโยบายและมาตรการในแต่ละปีที่ผ่านมา ในปีปัจจุบันนี้รัฐบาลได้ใช้เงินทุนเป็นจำนวนถึง 10,000 ล้านบาท โดยแบ่งเป็น 5,000 ล้านบาท ให้แก่ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ นำไปให้พ่อค้าและโรงสีผู้เพื่อรับซื้อข้าวเปลือกจากเกษตรกร และอีกจำนวน 5,000 ล้านบาท ให้แก่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เพื่อไปรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกรโดยตรง ทั้งนี้เพื่อจุดประสงค์เพื่อที่จะชะลอปริมาณข้าวเปลือกมิให้

เข้าสู่ตลาดมากอันจะส่งผลไปถึงการยกระดับราคาข้าวเปลือกให้สูงขึ้นด้วย ผลที่จะตามมาก็คือ การมีรายได้สูงขึ้นของเกษตรกร แต่เหตุการณ์จะเป็นไปอย่างไร ท่านผู้สนใจในปัญหานี้คงจะต้อง คอยดูต่อไปจนกว่าผลของการปฏิบัติงานจะปรากฏ

เรื่องเดิมตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 และที่ 5 นั้น ผู้วางนโยบายได้ให้ความสำคัญต่อสถาบันเกษตรกรที่จะใช้เป็นกลไกในการรักษาระดับราคาผลผลิต เกษตรได้ทางหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาระดับราคาข้าวเปลือก สถาบันเกษตรกร ที่ว่านี้ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกร ซึ่งนักวิชาการเชื่อว่าถ้าสถาบันเกษตรกรเหล่านี้ เข้มแข็งแล้วจะมีอำนาจในการต่อรองด้านตลาดและราคาข้าวมากขึ้น

จากสถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2528/29 ปรากฏว่าประเทศไทย มีสถาบันเกษตรกรอยู่แล้วเป็นจำนวนมาก ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรจำนวน 1,059 แห่ง และมีกลุ่มเกษตรกรถึง 3,832 แห่ง แต่สถาบันเกษตรกรเหล่านี้อยู่ในสภาพที่ไม่แข็งแรงพอที่จะต่อสู้ กับพ่อค้าคนกลางได้ โดยในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ได้ประมวล ปัญหาของสถาบันเกษตรกรไว้ ดังนี้

1. ความแตกแยกในระหว่างสถาบันที่ดำเนินธุรกิจในรูปแบบสหกรณ์พยายามแข่งขันและ โจมตีซึ่งกันและกัน เพื่อชักชวนสมาชิกมาเป็นของตนจึงทำให้อำนาจต่อรองลดลง

2. การดำเนินธุรกิจในรูปแบบสหกรณ์ที่มีอยู่ปัจจุบันอยู่ในความดูแลและกำกับจาก หลายหน่วยงานของรัฐ ต่างฝ่ายต่างมุ่งปฏิบัติงานอย่างเป็นเอกเทศ ขาดการเชื่อมโยงของงาน แต่ละหน่วย ทั้งในการจัดตั้งการส่งเสริมทางวิชาการ การฝึกอบรมพนักงานสหกรณ์ และการ ตรวจสอบบัญชีสหกรณ์

3. ขาดแผนหลักในการประสานงานของสถาบันเกษตรกรที่จะดำเนินธุรกิจในรูปแบบสหกรณ์

4. สมาชิกส่วนใหญ่มีการศึกษาดำ ขาดความรู้และความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจ ของสถาบัน ขาดความสำนึกรับผิดชอบในการบริหารตัวเอง

5. อยู่ภายใต้อิทธิพลอันแน่นหนาของรัฐ ซึ่งยังมีกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ ในลักษณะไม่ยืดหยุ่นพอที่จะเปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงได้

นอกจากปัญหาเหล่านี้แล้ว สถาบันเกษตรกรยังขาดแคลนเงินทุนที่จะใช้ในการบริหารงาน ไม่มียุ้งฉางหรือสถานที่เก็บรักษาพืชผลที่ดีและเพียงพอ จากปัญหาดังกล่าวมาทั้งหมดนี้ จึงเปรียบ เสมือนว่าได้มีการต่อสู้ระหว่างบุคคลสองฝ่ายที่มีความสามารถแตกต่างกันมาก คือ ระหว่าง

สถาบันเกษตรกรที่ไม่อยากขายข้าวเปลือก เพราะจะคอยราคาให้สูงขึ้นก็อยู่ไม่ได้และไม่มีกิน กับพ่อค้าคนกลาง โรงสี ที่ไม่ซื้อข้าวเปลือกเพื่อลดราคาให้ต่ำลงก็อยู่ได้และมีกิน ดังนั้น รัฐบาล จึงจำเป็นต้องเข้าช่วยผู้ที่อ่อนแอกว่ามาโดยตลอด

ในปัจจุบันนี้ รัฐบาลได้มอบหมายให้สหกรณ์การเกษตรกู้เงินจากกองทุนสงเคราะห์-เกษตรกรกรจำนวน 500 ล้านบาท กับให้กลุ่มเกษตรกรกู้อีก 300 ล้านบาท โดยทั้งสองรายการนี้ ไม่ต้องเสียดอกเบี้ย สถาบันเกษตรกรทั้งสองแห่งนี้จะนำเงินจำนวนนี้ไปใช้ในการชะลอมิให้ ข้าวเปลือกอุปทานเข้าตลาดมาก ซึ่งเป็นโครงการรักษาระดับราคาข้าวปี 2529/ 2530 แต่ก็ดู เหมือนว่าหน่วยงานทั้งสองนี้จะดำเนินงานไม่ได้ผลเท่าที่ควร

แนวทางในการแก้ไขที่จะทำให้สถาบันเกษตรกรดังกล่าว ปฏิบัติงานแล้วบรรลุเป้าหมาย ในทัศนะของผู้เขียนบทความนี้ คิดว่ารัฐบาลน่าจะแก้ปัญหาทันทีทั้งหมดดังกล่าวข้างต้นได้ หลังจากนั้น จึงสนับสนุนอย่างจริงจังให้สถาบันเกษตรกรทั้งสองนี้ทำงานอย่างครบวงจร โดยเริ่มตั้งแต่การ จัดสรรเงินทุนให้กับสถาบันเกษตรกรแต่ละแห่งเพื่อจัดตั้งโรงสี พร้อมทั้งยุ้งฉาง อีกทั้งให้ดำเนินการ ค้าข้าวสารทั้งภายในและส่งออกอย่างคล่องตัว จะเห็นได้จากกรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนให้เกษตรกรนำข้าวเปลือกไปจ้างโรงสีแปรสภาพเป็นข้าวสาร แล้วนำขายให้แก่ ข้าราชการและประชาชนบางส่วน ปรากฏว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจ คือ เกษตรกรขายได้ราคา เต็มเม็ดเต็มหน่วย ผู้บริโภคซื้อข้าวสารดีราคาเป็นธรรม เพราะไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง

กล่าวโดยสรุปก็คือ ราคาข้าวเปลือกมีปัญหาโดยตลอด และผลของราคากระทบต่อ บุคคลหลายฝ่าย รัฐบาลได้พยายามแก้ปัญหาลดลงมา ทั้งด้านการเปลี่ยนแปลงการผลิตและ ด้านการตลาด ทางหนึ่งที่จะใช้เป็นการแก้ไขและสร้างอำนาจต่อรองด้านการตลาดและราคา ข้าวเปลือกได้ก็คือ สถาบันเกษตรกรที่เข้มแข็ง ซึ่งประกอบด้วยสหกรณ์การเกษตรและกลุ่ม เกษตรกรซึ่งมีอยู่แล้วทั้งสิ้นจำนวนประมาณ 4,891 แห่ง ถ้ารัฐบาลสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสถาบันเกษตรกรได้ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ทำงานอย่างครบวงจร โดยเริ่มตั้งแต่สร้างยุ้งฉาง ที่ดีและมีจำนวนเพียงพอเพื่อเก็บรักษาข้าวเปลือกและข้าวสาร สร้างโรงสีเพื่อแปรสภาพข้าวเปลือก เป็นข้าวสาร และสุดท้าย คือ การค้าขายข้าวสารทั้งภายในและภายนอกประเทศ นั่นคือ การ มีอำนาจต่อรองอย่างสมบูรณ์ในด้านตลาดและราคาข้าว เพื่อการรักษาระดับราคาข้าวเปลือก อย่างสัมฤทธิ์ผลทางหนึ่ง